

Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Nowy plan na Europę – co przyniesie rok 2018?”

Beata Piskorska, *Katolicki Uniwersytet Lubelski*

ORCID ID: 0000-0002-9089-5156

Celem odbywającej się 23 stycznia 2018 r. na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II konferencji pt. „Nowy plan na Europę – co przyniesie rok 2018?” była próba odpowiedzi na pytania o przyszłość Europy. Organizatorem wydarzenia była Katedra Stosunków Międzynarodowych Instytutu Nauk Politycznych i Spraw Międzynarodowych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego wspólnie z Fundacją Konrada Adenauera w Polsce, lubelskim oddziałem Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich oraz Towarzystwem Nauki i Kultury „Libra”.

Uczestnicy zastanawiali się, jaki wpływ na kształt Unii Europejskiej (UE) mogą mieć przewidywane, ale też znajdujące się już w agendzie wydarzenia. Brano pod uwagę zarówno te, które odnoszą się do przeobrażeń wewnątrz Unii (finał negocjacji Brexitu, dyskusja o finansach UE po 2020 r., ewentualne ponowne wybory w Niemczech, ciąg dalszy prowadzenia wobec Polski procedury z art. 7), jak i wyzwania o charakterze regionalnym, a nawet globalnym (np. relacje z Chinami, Rosją, Stanami Zjednoczonymi).

Konferencję otworzyła jej organizatorka, dr hab. Beata Piskorska, w imieniu dyrektora Instytutu Nauk Politycznych i Spraw Międzynarodowych, dr. hab. Andrzeja Podrazy, profesora KUL. Już na wstępie zwróciła uwagę, że rok 2018 jest szczególnie istotny dla przyszłości UE, dlatego czas na nową energię i zmianę nastrojów w postrzeganiu tej organizacji. Jej zdaniem dynamikę ewolucji oceny UE w stosunkach międzynarodowych można mierzyć tytułami raportów kluczowych *think tanków*. Do niedawna dominowały analizy kwestionujące dalszy jej rozwój, np. „Czy UE ma przyszłość?”, „Koniec Unii Europejskiej”, „*Quo vadis* Europa?”. Obecnie dostrzega się więcej optymizmu w wypowiedziach badaczy i ekspertów, np. „Narodziny nowej Unii Europejskiej” czy „Nowy impet dla strefy euro”. Badaczka podkreśliła,

że w kluczowym dla Unii Europejskiej 2018 r. organizację czeka wiele przełomowych decyzji, począwszy od „maratonu reform” Unii w obliczu zbliżających się wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. Planowane w agendzie UE przeobrażenia będą obejmować: wzmocnienie strefy euro, w tym wdrożenie unii bankowej, kontynuację negocjacji na temat Brexitu, dyskusję o nowej polityce azylowej i migracyjnej, rozmowy o finansach Unii po 2020 r. (nowy budżet UE będzie niższy niż dwa poprzednie z powodu wyjścia z Unii Wielkiej Brytanii oraz mniejszych funduszy na politykę spójności), wzmocnienie polityki bezpieczeństwa i polityki obronnej oraz kontynuację bezprecedensowej debaty na temat uruchomienia art. 7 Traktatu o Unii Europejskiej wobec Polski, co wiąże się ze zmianą pozycji państwa polskiego w tej organizacji.

Poza wyżej wymienionymi zagadnieniami poruszano też kwestie związane w dużej mierze z czynnikami zewnętrznymi (aktorami) wpływającymi na ewolucję UE. Przede wszystkim dyskutowano o niemieckiej wizji Europy, roli Rosji w kształtowaniu się przyszłości UE, przyszłych relacjach z Chinami i Stanami Zjednoczonymi, przyszłości Polski w UE. Pojawiło się również pytanie o atrakcyjność europejskiego modelu integracyjnego. Każdy z uczestników wygłosił najważniejsze tezy, które stanowiły podstawę do dalszej dyskusji.

Dr hab. Arkadiusz Stempin z Wyższej Szkoły Europejskiej im. Ks. Józefa Tischnera w Krakowie odniósł się do *Niemieckiego ładu dla Europy*, a zwłaszcza do roli kanclerz Angeli Merkel w kształtowaniu polityki UE i wewnętrznych problemów ze sformułowaniem koalicji rządowej w Niemczech.

Profesor Stempin przecząco odpowiedział na pytanie, czy Angela Merkel ma plan na Europę. Jego zdaniem kanclerz Niemiec stara się nie wprowadzać żadnych wielkich zmian, w odróżnieniu od prezydenta Francji Emmanuela Macrona, który dąży do utworzenia nowego funduszu państw strefy euro. Merkel deklaruje jednak gotowość do podjęcia rozmów na temat reform traktatowych. Na podstawie zaprezentowanego zagadnienia można sformułować następujące prognozy rozwoju Unii Europejskiej widziane z perspektywy Niemiec:

- Niemcy dążą do zachowania *status quo ante*;
- podstawą polityki migracyjnej Unii Europejskiej powinno być wzmocnienie Frontexu, zawarcie porozumienia z Libią, Czadem, Nigerią, utworzenie hot-spotów;
- rząd federalny skłania się ku zacieśnianiu współpracy obronnej przez zawarcie porozumienia wojskowego z Francją.

Z kolei dr Małgorzata Bonikowska, prezes Centrum Stosunków Międzynarodowych w Warszawie, skupiła się na konkretnych wizjach przyszłości Unii Europejskiej w kontekście relacji z Chinami i Stanami Zjednoczonymi. Prelegentka przedstawiła kilka scenariuszy rozwoju UE w 2018 r., uwzględniając stojące przed Europą bieżące wyzwania, które płyną z zewnątrz, w tym stanowisko ważnych aktorów międzynarodowych. Już na wstępie postawiła tezę, że świat współczesny ewoluuje w stronę „nieładu” międzynarodowego. Istotną rolę będą w nim odgrywać relacje amerykańsko-chińskie, co warunkuje konieczność umiejscowienia się w tym porządku Europy. Według ekspertki możliwe są co najmniej dwie koncepcje ewolucji współczesnego świata. Po pierwsze, porządek w formie multipolarnej, w którym podstawowi aktorzy, tacy jak państwa zintegrowane w ramach MIKTA (Meksyk, Indonezja, Korea Południowa, Turcja i Australia) czy BRIC (Brazylia, Rosja, Indie i Chiny), będą dążyć do równowagi sił. Drugą opcją może być świat bipolarny, z dominacją dwóch potęg, szczególnie w dziedzinie gospodarki – Stanów Zjednoczonych i Chin. Nieznany jest tylko charakter relacji, które zaistnieją między nimi, czy będzie to dążenie do współpracy, czy też do konfliktu? Unia Europejska, próbując odnaleźć się w tej sytuacji, może przyjąć dwa scenariusze: pierwszy – polegający na odgrywaniu roli trzeciego gracza (pod warunkiem, że nie dojdzie do fragmentacji tej organizacji) oraz drugi – taktyczny, polegający na podjęciu współpracy z jednym z aktorów, w zależności od interesów politycznych i gospodarczych. Pewne jest jednak – zdaniem prelegentki – że o ile w sferze politycznej Europa może pozostać źródłem wzorców, to nie będzie dłużej odgrywać roli siły napędowej rozwoju rzeczywistości w przyszłości.

W wystąpieniu dotyczącym przyszłości Polski w Unii Europejskiej dr Andrzej Dumała z Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie podjął próbę analizy miejsca Polski w Europie na podstawie teorii adaptacji politycznej, która oznacza proces dostosowania się systemu politycznego państwa do przekształceń środowiska zewnętrznego i wewnętrznego. Dr Dumała powiedział, że możemy wyróżnić trzy podstawowe typy adaptacji państwa: pasywną, kreatywną i aktywną, w zależności od właściwego potencjału państwa (niski, średni i duży). Jego zdaniem potencjał Polski jest warunkowany dwoma rodzajami wyznaczników: materialnymi, np. podstawowe zasoby i demografia (prognozy dla Polski są bardzo optymistyczne – jesteśmy na ścieżce wzrostu), oraz czynnikami miękkimi, np. zdolnością państwa do budowania koalicji, podzielenie celów strategicznych, zmiany wizerunkowe (w tym wypadku zauważa się utratę miękkiej siły naszego państwa). Badacz stwierdził, że z powodu polityki

prowadzonej przez obecny rząd Prawa i Sprawiedliwości dostrzega się tendencje Polski do adaptacji pasywnej, co będzie powodowało utratę jej pozycji w Unii Europejskiej w najbliższym czasie.

Z kolei dr hab. Tomasz Stępniewski, prof. Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, skupił się na pozycji Rosji pod rządami Władimira Putina i stanowiska Europy Wschodniej w relacjach z Zachodem. Dokonana analiza pozwoliła na konstatację, że Rosja, jako mocarstwo nieprzewidywalne, stara się zdestabilizować sytuację w Europie, zwłaszcza w jej wschodniej części, wykorzystując słabości Zachodu uwikłanego w liczne kryzysy. Celem Rosji – zdaniem prelegenta – jest maksymalizacja wpływów w regionie przez kreowanie wizerunku silnego i groźnego mocarstwa będącego znów wielkim graczem na arenie międzynarodowej. W tej kwestii cele strategiczne Rosji, którym jest m.in. próba stworzenia nowego systemu bezpieczeństwa w Europie, nie zmieniają się od czasów ZSRR. Świadczy o tym wojna rosyjsko-gruzyńska z 2008 r., a także konflikt trwający w Donbasie.

W wystąpieniu podsumowującym konferencję dr hab. Beata Piskorska próbowała odpowiedzieć na pytanie: czy Unia Europejska jest wciąż atrakcyjnym modelem integracji? Ekspertka poddała analizie parametry wpływające na współczesną atrakcyjność Unii Europejskiej dla państw trzecich, a zwłaszcza jej sąsiadów. Zdaniem badaczki można do nich zaliczyć: ofertę umów politycznych i gospodarczych, szczególnie umów o liberalizacji wizowej podpisane z Mołdawią, Ukrainą i Gruzją; decydujący głos w zarządzaniu gospodarką, środowiskiem, polityką rozwojową; zaproponowany zestaw europejskich wartości (Joseph Weiler); szczególną rangę, jaką nadaje się prawom człowieka (papież Franciszek). Unia przez długi czas była traktowana jako „siła przykładu” (*power of example*) projektująca swoją soft power, czyli zdolność do przekonywania innych państw, aby postępowały w określony sposób, bez użycia siły, raczej przez grę korzyści i nagród, ale i stawianych warunków. Prelegentka skostatowała jednak, że w świetle obecnych wydarzeń na świecie – wojny na Ukrainie i w Syrii, narastania eurosceptycyzmu i tendencji nacjonalistycznych w państwach europejskich – pokój i bezpieczeństwo są dziś poważnie zagrożone, a miękka siła Unii Europejskiej okazuje się zbyt słaba, aby sprostać tym wyzwaniom.

Spotkanie zwińczyła ożywiona dyskusja, w której odniesiono się do poruszanych zagadnień. Konferencja stała się istotną inicjatywą przyczyniającą się do lepszego zrozumienia dzisiejszych problemów Unii Europejskiej, a przede wszystkim spojrzenia z większą nadzieją na jej przyszłą ewolucję. Bezsprzecznie współczesna Europa stoi

przed wieloma wyzwaniami, którym musi sprostać, a chociaż instytucje polityki UE, i relacje między państwami europejskimi nie są perfekcyjne, jednak trudno dzisiaj wyobrazić sobie świat bez organizacji takiej, jaką jest Unia Europejska.

Beata Piskorska – doktor habilitowana, adiunkt w Instytucie Nauk Politycznych i Spraw Międzynarodowych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, w Katedrze Stosunków Międzynarodowych, ekspert Team Europe przy Przedstawicielstwie Komisji Europejskiej w Polsce, prezes Stowarzyszenia Edukacji i Badań Międzynarodowych – ERIA. Zakres jej zainteresowań naukowych obejmuje problematykę integracji europejskiej i stosunków międzynarodowych, zwłaszcza politykę zagraniczną i politykę bezpieczeństwa Unii Europejskiej, wymiar wschodni UE, Europejską Politykę Sąsiedztwa oraz pozycję UE na arenie międzynarodowej. Członek European International Studies Association, Polskiego Towarzystwa Stosunków Międzynarodowych oraz Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich. Autorka kilku monografii i publikacji pod redakcją, m.in. *Soft Power w polityce Unii Europejskiej wobec państw Partnerstwa Wschodniego* (Lublin 2017); *Wymiar wschodni polityki Unii Europejskiej* (Toruń 2008); *Unia Europejska i Rosja. W kierunku „nowego otwarcia”* (Lublin 2012); *Ukraina po wyborach parlamentarnych 2012: proeuropejska perspektywa?* (Lublin 2013).

Adres email: bpiskorska@kul.pl; beatachmiel@interia.pl

Beata Piskorska – habilitated doctor, an associate professor at the Institute of Political Science and Foreign Affairs at the Department of International Relations at the John Paul II Catholic University of Lublin. She is an expert at the European Commission Representation Office in Poland – Team Europe; president of the Education and Research International Association – ERIA. The main research theme of interest are: European integration, mainly foreign policy of the EU, eastern dimension of the EU, European Neighbourhood Policy, the EU’s role in international relations. She is a member of European International Studies Association, Polish International Relations Association, Polish European Studies Association. She is an author of publications: *Soft Power in the European Union Policy toward Eastern Partnership countries* (Lublin 2017); *Eastern Dimension of the European Union policy* (Toruń 2008); *European Union and Russia. A Road towards new relations* (Lublin 2012); *Ukraine after parliamentary election 2012: proeuropean perspective* (Lublin 2013).

E-mail: bpiskorska@kul.pl; beatachmiel@interia.pl